

*Speurtocht naar
onbekende
erfgenamen*

Kan de notaris

genealogische kennis verzilveren?

TEKST Alieke Bruins | BEELD Truus van Gog

Jaarlijks overlijden in ons land honderden mensen van wie de nalatenschappen niet door erfgenamen worden opgeëist. Onderzoek is dan nodig om te weten of het gaat om een onbeheerde nalatenschap. Is dat het geval, dan wikkelt het Rijksvastgoed- en ontwikkelingsbedrijf (RVOB) van het ministerie van Financiën – mits het saldo dit toelaat – de nalatenschap af namens de staat. Afhankelijk van de omvang voert het RVOB een erfgenamenonderzoek uit. Goederen kunnen worden verkocht en eventuele schulden voldaan. Het resterende saldo wordt in bewaring genomen in de Consignatiekas. Wanneer een erfgenaam zich meldt, kan die een verzoek doen tot uitkering. Wordt er twintig jaar na storting geen aanspraak gemaakt op een nalatenschap door erfgenamen, dan gaat het geld naar de staatskas.

CREATIVITEIT

Voordat een nalatenschapsdossier bij het ministerie terechtkomt, is een notaris of gemeente al op zoek gegaan naar mogelijke erfgenamen. Dit vergt vaak veel tijd en creativiteit, zeker als er geen naaste bloedverwanten zijn of een familie als los zand aan elkaar hangt. Niet elke notarispraktijk is daarvoor ingericht. Anders dan in verschillende andere – met name Angelsaksische – landen kent Nederland nauwelijks gespecialiseerde commerciële bureaus voor nalatenschapsonderzoek. Basis

Niet elke notarispraktijk is toegerust voor uitgebreid erfgenamenonderzoek. Expertise van genealogen is regelmatig nodig. Genealogisch onderzoeker Sandra Klerks en notaris Johan Stotijn willen kennis en kunde samenbrengen om erfgenamen op te sporen voor niet opgeëiste nalatenschappen. Hun eerste case is bijna rond.

daarvoor is de genealogie: de studie van gezinnen en het traceren van hun geslachten en geschiedenis. Voor professioneel onderzoek kunnen notarissen terecht bij het Centraal Bureau voor Genealogie (CBG). Dit landelijk kennis- en documentatiecentrum voor stamboomonderzoek en verwante wetenschappen is in 1945 opgericht en heeft een speciale afdeling van genealogen met kennis van het erfrecht. Tegen betaling (70 euro per uur) doen medewerkers onderzoek in de eigen documentatie en, indien nodig of gewenst, elders.

SPOORLOOS

Ook buiten het CBG zijn er genealogen die voor notarissen aan de slag willen gaan. Eén van hen is Sandra Klerks. In haar vorige baan als (internationale) studentenbegeleider aan een Nederlandse universiteit bouwde zij een uitgebreid netwerk op. In 2008 startte ze met genealogisch onderzoek voor twee Britse bedrijven, waarvoor ze zoekt naar Britse erfgenamen in Nederland. Omdat ze ook onderzoek wilde doen naar Nederlandse boedels, benaderde ze de Consignatiekas: ze wilde zich

buigen over enkele (vermoedelijk) onbeheerde nalatenschappen.

De Consignatiekas wilde haar geen informatie verstrekken. Daarom zocht ze contact met notaris Stotijn van Stotijn Notariaat in De Wijk (Drenthe), met wie zij al eerder contact had gehad. Samen besloten ze een nalatenschap uit 1987 onder de loep te nemen. De overledene liet een som geld na. Broers en zussen waren kinderloos gestorven, haar moeder was enig kind. Om in kaart te kunnen brengen wie mogelijk zou erven, moest een generatie terug gezocht worden. Klerks: 'Het rapport dat genealogen in 1996 hadden opgesteld bleek fouten te bevatten; één gezin was in de stamboom niet opgenomen. De notaris die de zaak in behandeling had, zag door de bomen het bos niet meer. Geen van de erfgenamen is benaderd of uitbetaald.' De zaak werd in de jaren negentig door een collega-notaris van Stotijn overgedragen aan de Consignatiekas. Zijn opvolger overhandigde het dossier aan Stotijn, op diens verzoek. Klerks liep het hele onderzoek na en maakte een nieuwe, actuele stamboom. Familieleden

'Als er meer zaken worden opgelost, wint de overheid aan geloofwaardigheid'

die indertijd mogelijk geërfd zouden hebben, bleken in de tussentijd overleden. 'Daarbij traceerde ik ook drie gezinnen die "spoorloos" waren geëmigreerd naar de Verenigde Staten en Canada.'

Zodra de laatste gegevens binnen zijn uit Australië en Zwitserland zal Stotijn beoordelen wie de erfgenamen zijn en een verklaring van erfrecht opstellen. Daarna zal hij de erfgenamen informeren en verzoeken hem te machtigen om bij de Consignatiekas het afgestorte saldo op te vragen, waarna hij tot uitkering zal overgaan.

DIGITALISERING

Stotijn: 'De huidige digitalisering en vernieuwde zoekmogelijkheden maken veel meer mogelijk dan tien jaar geleden.' Er zijn veel meer nalatenschappen die alsnog opgelost kunnen worden, denkt hij. Volgens het ministerie van Financiën is in 2010 112 keer een storting gedaan in de Consignatiekas door het RVOB en notariskantoren voor een totaalbedrag van 588.930 euro. In 2009 gebeurde dit 298 keer voor een totaalbedrag van 1.240.077 euro en in 2008 273 keer voor een totaalbedrag van 998.441 euro. Bij afgestorte nalatenschappen gaat het om bedragen van soms enkele duizenden euro's, maar vaker om een paar cent.

Stotijn noemt de reactie van de Consignatiekas om op zijn verzoek meer dossiers te heropenen 'zeer afwijzend'. Het ministerie van Financiën legt desgevraagd de werkwijze uit: 'Is een nalatenschap eenmaal in behandeling genomen door het RVOB of zijn er gelden uit de nalatenschap gestort in de Consignatiekas, dan worden uit de dossiers geen gegevens aan derden verstrekt als zij geen belanghebbende zijn in de zin van de Wet bescherming persoonsgegevens. Dit is uiteraard anders als zij gemachtigd zijn door de belanghebbende, of als zij door de rechtbank tot vereffenaar van een nalatenschap zijn benoemd.' Vanwege de vertrouwenspositie die een notaris heeft, is dit vreemd, vindt Stotijn. Samenwerking met een externe genealoog maakt dit niet anders. 'Klerks ondertekent een geheimhoudingsverklaring, net als mijn kantoorgenoten.' Ook Klerks betreurt de werkwijze. 'Als er meer zaken zouden worden opgelost, wint de overheid aan geloofwaardigheid. Van een

aantal zaken weet ik dat ik er iets mee kan, maar dan moet ik wel het dossier hebben.'

EXPERTISE

Stotijn zou zich ook graag inzetten voor collega's bij wie erfgenamenonderzoek spaak loopt. 'Veel notarissen hebben de benodigde expertise niet in huis of besteden hun tijd liever aan andere zaken. Mevrouw Klerks en ik zouden zaken geheel of gedeeltelijk kunnen overnemen.'

Met het oplossen van (vermoedelijk) onbeheerde nalatenschappen zou hij zich wellicht kunnen onderscheiden van collega's. 'Zaken worden steeds complexer. Daarom moeten notarissen meer gebruik maken van elkaars expertise. Sommige onderzoeken zullen veel tijd en onderzoekskosten vergen, maar tot niets leiden. Maar lossen we een zaak op, dan brengen we de kosten voor gemaakte uren en overige kosten in mindering op het saldo dat vrijkomt. Dit kan aardige bedragen opleveren.' Zwanet Plomp-Kamphuis, genealogisch onderzoeker bij het CBG, betwijfelt of er bij notarispraktijken veel onopgeloste dossiers liggen. 'Ongeveer veertig tot vijftig keer per maand benadert een notaris ons voor informatie. Dat doet hij veelal in opdracht van een cliënt die nog in leven is. Bijvoorbeeld een administratiekantoor, curator, vriend of buurman. Slechts in een klein deel van de opdrachten gaat het om onbeheerde nalatenschappen', aldus Plomp. Opdrachtgever is dan met name het RVOB. 'Onze ervaring is dat het RVOB uiterst zorgvuldig en gewetensvol te werk gaat bij het zoeken naar mogelijke erfgenamen. Meestal weet het CBG erfgenamen wel te vinden; het komt niet gauw voor dat de broers en zussen van beide opa's en oma's geen nakomelingen hebben.'

TRACEREN

Ook buitenlandse gegevens zijn volgens haar over het algemeen goed te traceren. Het CBG beschikt over een omvangrijk Centraal Archief van Overledenen. Dit bestaat uit de persoonskaarten uit de bevolkingsregisters van alle inwoners van Nederland die sinds de invoering van de persoonskaart (1939) tot 1 oktober 1994 zijn overleden, en de persoonslijsten uit de Gemeentelijke Basisadministratie van alle inwoners die sindsdien zijn overleden.

Het totale bestand: ongeveer 5,7 miljoen persoonskaarten en ongeveer 1,6 miljoen persoonslijsten. Verder heeft het CBG een bibliotheek met ruim 100.000 banden, verzamelingen met familiewapens, foto's en gedrukte bronnen. Ook zijn er microfiches met registers van de burgerlijke stand, bevolkingsregisters en kerkelijke doop-, trouw-, begraaf- en lidmatenregisters van veel plaatsen in Nederland en enkele in het buitenland. En er zijn microfiches met rechterlijke archieven, gegevens over voormalig Nederlands-Indië en militaire stamboeken.

Plomp: 'Alleen informatie over mensen uit Nederlands-Indië met een inlandse achtergrond is vaak lastig te achterhalen, omdat daar geen registratie plaatsvond. Ook gegevens uit Oost-Europa zijn soms moeilijk te vinden, waardoor samenwerking met instanties ter plaatse noodzakelijk is. Bij het opsporen van joodse familieleden is vaak ook veel extra werk nodig. Laatst was er een zaak van een kind dat was geboren in een vroedvrouwenschool in Zuid-Limburg. De leeftijd van de moeder en de plaats waar zij zou wonen – een grote stad in het westen – waren bekend, maar haar naam was verkeerd opgegeven; de vader was onbekend. We hebben nog geprobeerd informatie te achterhalen via kostscholen waar het kind had gezeten, maar dit leverde niets op. Dit was één van de weinige keren dat we erfgenamen niet hebben kunnen vinden.' ■

CONSIGNATIEKAS

In de consignatiekas zit geld dat in bewaring is gegeven aan het ministerie van Financiën. Het gaat meestal om geld waarvan onduidelijk is wie er recht op heeft, of geld dat degene die er recht op heeft niet wil aannemen. Het geld komt bijvoorbeeld uit erfenissen, faillissementen, schuldsaneringen, onteigeningsprocedures of uitgekochte minderheidsaandelen. Op de website van het ministerie van Financiën is een zoekgenerator geplaatst waarmee iemand door het invullen van de achternaam kan nagaan of er voor hem/haar een erfenis in de consignatiekas ligt (<http://cks.minfin.nl/>).